

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y cyfarfod:	18 Mawrth 2021
Aelod Arweiniol / Swyddog:	Y Cynghorydd Brian Jones: Aelod Arweiniol Gwastraff, Cludiant a'r Amgylchedd / Tony Ward: Pennaeth Priffyrdd, Cyfleusterau a Gwasanaethau Amgylcheddol
Awdur yr Adroddiad:	Tara Dumas, Rheolwr Gwastraff ac Ailgylchu
Teitl	Adolygu Gwastraff Masnachol ac Ailgylchu

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae'r Gwasanaeth Gwastraff Masnachol ac Ailgylchu wedi cael ymarfer gwerthuso allanol (gweler **Atodiad 1**) er mwyn asesu iechyd y gwasanaeth o ran hyfywedd ariannol a pherfformiad. Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau ac argymhellion allweddol y gwerthusiad hwnnw, ar ôl arfarnu nifer o fodolau darparu ar gyfer y dyfodol a fyddai'n ategu'r newidiadau ehangach i ffyrdd o gyflwyno gwasanaethau i ddeiliaid tai yn 2023. Mae'r adroddiad hwn yn manylu ar y camau y mae'r Gwasanaeth Gwastraff ac Ailgylchu yn eu cymryd i drawsnewid y gwasanaeth ac ystyried yr argymhellion hynny.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1. Darparu gwybodaeth am gyfeiriad y Gwasanaeth Gwastraff Masnachol ac Ailgylchu yn y dyfodol, fel y gall gyd-fynd â'r model gweithredu gwastraff newydd a rhoi sicrwydd bod y Gwasanaeth yn perfformio'n dda ac yn rhoi gwerth am arian. Yn bwysicaf oll, rhaid trawsnewid y gwasanaeth masnachol er mwyn sicrhau bod y Cyngor mewn sefyllfa dda i gynnig gwasanaeth ailgylchu

sy'n cydymffurfio â busnesau a sefydliadau lleol fel sy'n ofynnol gan Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1. Bod yr Aelodau'n ystyried y tasgau, y targedau a'r amserlenni a nodir yn "Cynllun Cyflawni Gwastraff Masnachol ac Ailgylchu " (gweler **Atodiad 2**) er mwyn cyflawni argymhellion allweddol yn seiliedig ar ganfyddiadau Adroddiad Adolygu Gwastraff Masnachol WRAP Cymru (gweler **Atodiad 1**), a gwneud sylwadau yn unol â hynny.

4. Manylion yr Adroddiad

Gwastraff Masnachol (Gweddilliol)

- 4.1. Mae'r Gwasanaeth Gwastraff Masnachol Gweddilliol ar gontract allanol gyda Veolia ers mis Awst 2018. Disgwylir i gyfnod y contract ddod i ben ym mis Awst 2021 ac mae wedi bod yn ddibynadwy dros ben, ar ôl cyrraedd ei dargedau Dangosydd Perfformiad Allweddol (KPI) yn gyson drwy gydol oes y contract (gweler **Atodiad 3**). Mae adolygiad Gwastraff Masnachol WRAP yn dangos y model ar gontract allanol i ddarparu mwy o ffrwd incwm na gweithredu'r gwasanaeth yn fewnol, a gall hyn barhau yn y model gweithredu gwastraff newydd cyn belled â'n bod yn ceisio tyfu'r Gwasanaeth Masnachol. Felly, mae'r gwasanaeth yn bwriadu gosod contract newydd hyd at fis Mawrth 2024, gan roi amser i'r gwasanaeth dyfu ei sylfaen gwsmeriaid, cyflwyno strwythur prisio tâl yn ôl pwysau i gymell ailgylchu, a darparu dibynadwyedd parhaus wrth drawsnewid y gwasanaeth ailgylchu masnachol mewnol.

Gwasanaethau Ailgylchu Masnachol (Ailgylchu)

- 4.2. Mae gan y gwasanaeth ailgylchu masnachol mewnol elw llai ac mae wedi bod yn llai dibynadwy na'i gyd-wasanaeth gweddilliol sydd ar gontract allanol. Cafwyd 539 o adroddiadau am gasgliadau yn 2019/20 ac roedd 69% o'r rhain yn ymwneud â'r gwasanaeth ailgylchu yn unig, o'i gymharu â 21% yn ymwneud â'r casgliadau gweddilliol yn unig.

- 4.3. Mae hyn yn nodweddiadol o wasanaeth sy'n gofyn am foderneiddio, h.y. un sy'n ddiffygiol mewn technoleg, pwysau data a'r adnoddau staffio i reoli pob agwedd ar wasanaeth sy'n canolbwyntio'n fasnachol, gan gynnwys ymatebion amserol i ymholiadau cwsmeriaid. Cafodd swydd bwrpasol y Swyddog Gwastraff Masnachol ei dileu sawl blwyddyn yn ôl ac nid yw'r tîm presennol bob amser yn gallu ymdopi â gofynion y gwasanaeth, gan gael ei herio ymhellach gan system anfonebu gorfforaethol nad yw'n caniatáu i ni anfonebu cwsmeriaid yn uniongyrchol fel y gall ein cystadleuwyr ei wneud. Mae'r system yn cyfyngu ar ein gallu i fodloni safonau'r diwydiant a disgwyliadau cwsmeriaid yn ogystal â'n gallu i ddiogelu'r Cyngor rhag dyledion drwg.
- 4.4. Roedd y Gwasanaeth i fod i weithredu System Rheoli Anfonebau Cyfnodol yn 2020, yn debyg i'r un a ddefnyddiwyd i gasglu Treth y Cyngor, yn seiliedig ar anfonebu blynyddol ymlaen llaw a thaliadau awtomatig rheolaidd wedi hynny, a fyddai wedi gwneud rhywfaint i leihau'r baich ar adnoddau o ran adennill incwm yn rheolaidd. Fodd bynnag, bu'n rhaid gohirio hyn oherwydd pandemig Covid. Ni ellir ei fabwysiadu nes bydd busnesau'n ailagor a bod y tebygolrwydd o gyfnodau clo pellach yn isel iawn gan fod taliadau'n cael eu cymryd bob mis yn seiliedig ar amcanestyniad diwedd blwyddyn a wneir ar ddechrau pob blwyddyn ariannol.
- 4.5. Ein nod yw cyflwyno Technoleg yn y Caban erbyn mis Mawrth 2021/22, gan ryddhau amser swyddogion o ymgymryd â phrosesau gweinyddol diangen a galluogi adfer swydd swyddog gwastraff masnachol penodedig. Bydd hyn yn helpu i farchnata'r gwasanaeth gwastraff bwyd yn rhagweithiol, sy'n rhoi'r cyfle gorau ar gyfer twf a chynhyrchu incwm oherwydd ein costau triniaeth ffafriol yn y Cyfleuster Treulio Anaerobig Biogen Waen lleol a'r gwasanaeth casglu gwastraff cartrefi wythnosol ledled y sir.

Model Gweithredu Gwastraff Newydd

- 4.6. Er mwyn i'n cwsmeriaid gwastraff masnachol a ninnau gydymffurfio â Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, mae angen symud i wasanaeth ailgylchu deunyddiau ar wahân. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gwsmeriaid sy'n cynhyrchu gwastraff bwyd dros symiau penodedig i ailgylchu bwyd, ac i amrywiaeth o ffrydiau deunydd sych gael eu casglu ar wahân. Arolygodd yr

Adolygiad o Wastraff Masnachol amrywiaeth o opsiynau cyflawni i benderfynu ar y rhai mwyaf effeithlon. Bydd y gwasanaeth ailgylchu newydd yn gweld cwsmeriaid â biniau ar olwynion mawr yn cael eu cyd-gasglu â Bin Cymunedol deiliad tai ar draws y sir mewn dau gerbyd arbenigol sy'n cynnwys pod ar gyfer bwyd neu wydr ac adran gywasgu (**Atodiad 4**). Barnwyd mai dyma'r dull casglu mwyaf effeithlon yn ystod yr adolygiad, gan nodi y gellid ychwanegu cwsmeriaid llai at rowndiau'r cartref gan ddefnyddio'r cynnig "safonol" o fodel gweithredu gwastraff newydd o gasgliad wythnosol o un neu fwy o Drolibocsys (**Atodiad 5**).

Argymhellion yr Adolygiad o Wastraff Masnachol

4.7. Cynigiwyd amrywiaeth o argymhellion yn adolygiad allanol WRAP er mwyn gwella'r gwasanaeth presennol a sicrhau newid llwyddiannus i'r model gweithredu gwastraff newydd. Manylir ar y rhain yn Adroddiad Cryno WRAP (**Atodiad 1**). Manylir ar y camau gweithredu a'r amserlenni i'r gwasanaeth weithredu'r argymhellion yn y Cynllun Cyflawni ar gyfer Gwastraff Masnachol ac Ailgylchu (**Atodiad 2**).

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

- 5.1. Mae'r adroddiad hwn yn ymateb i gais Craffu ar Berfformiad i adolygu'r Gwasanaeth Gwastraff Masnachol, yn enwedig yng ngoleuni rhoi ein Gwasanaeth Gwastraff Gweddilliol Masnachol ar gontract allanol yn 2018, er mwyn sicrhau ein bod yn darparu ein gwasanaethau mewn ffordd effeithlon a reolir yn dda, yn unol â gofynion y Cynllun Corfforaethol.
- 5.2. Bydd y trawsnewid gwasanaeth y manylir arno yn yr adroddiad hwn yn cefnogi uchelgais y Cyngor i leihau allyriadau carbon o asedau'r Cyngor o leiaf 15% erbyn 2022, drwy barhau i bartneru gyda phartner yn y sector preifat i gyd-gasglu ein gwastraff masnachol gweddilliol ac felly lleihau'r milltiroedd cyffredinol a deithiwyd. Bydd symud i wasanaeth ailgylchu deunyddiau ar wahân yn gwella ansawdd, ac felly pa mor ailgylchadwy yw'r deunyddiau ailgylchu a gasglwn gan sicrhau bod adnoddau gwerthfawr yn cael eu cadw mewn cadwyni cynhyrchu, gan leihau'r ddibyniaeth ar ddeunyddiau crai sy'n

lleihau. Bydd cynlluniau i hyrwyddo ein gwasanaeth ailgylchu gwastraff bwyd yn rhagweithiol yn dargyfeirio mwy o wastraff bwyd a gynhrychir yn fasnachol o safleoedd tirlenwi a llosgi.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1. Mae gan y gwasanaeth Gwastraff Masnachol nifer fawr o gwsmeriaid mewnol. Bydd y newidiadau a gynigir ar gyfer y gwasanaeth yn sicrhau bod yr adrannau hyn o'r Cyngor yn gallu parhau i gael eu gwastraff wedi'i gasglu drwy'r gwasanaeth ailgylchu deunyddiau ar wahân a gynigir cyn gynted â phosibl.
- 6.2. Argymhellir yn gryf bod y gwasanaeth yn cael ei farchnata a'i frandio'n weithredol er mwyn denu gwell cydbwysedd o gwsmeriaid. Bydd y Gwasanaeth yn ceisio gweithio gyda'n tîm cyfathrebu mewnol i ddatblygu'r deunydd hwn.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

- 7.1. Ni chynhaliwyd Asesiad o'r Effaith ar Les yn benodol ar gyfer Gwasanaethau Gwastraff Masnachol ac Ailgylchu gan fod hon yn elfen lai o'r newid cyffredinol mewn gwasanaethau (y cynhaliwyd asesiad o'r effaith ar les ar ei gyfer).

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

- 8.1. Mae'r Gwasanaeth Gwastraff Masnachol ac Ailgylchu wedi cael adolygiad allanol trylwyr gan WRAP (a ariennir gan Lywodraeth Cymru).
- 8.2. Mae canfyddiadau'r adolygiad wedi'u rhannu â'r Bwrdd Prosiect Gwastraff a bydd y Cynllun Cyflawni (gweler **Atodiad 2**) i drawsnewid yr elfen hon o'r gwasanaeth yn cael ei fonitro'n rheolaidd gan y Bwrdd Prosiect.
- 8.3. Weithiau, mae'r Gwasanaeth Gwastraff Masnachol yn cael ei feincnodi gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC). Rydym yn aros am ganlyniad yr

ymarfer meincnodi diweddaraf, yn seiliedig ar ddata 2019/20 yr ydym wedi'i rannu.

- 8.4. Un o argymhellion adolygiad WRAP yw ein bod yn ymgynghori â'n cwsmeriaid ar nifer o newidiadau i wasanaethau er mwyn profi eu harchwaeth am strwythurau codi tâl newydd. Bydd hyn yn cael ei wneud yn 2021 yn unol â'r Cynllun Cyflawni.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

- 9.1 Nod argymhellion yr Adolygiad o Wastraff Masnachol yw cadw'r ffrwd incwm bresennol a'i chynyddu o bosibl er mwyn helpu i wrthbwysu cost y gwasanaeth casglu gwastraff ehangach. Mae'r gwasanaeth wedi ymrwymo y bydd yr holl gostau i drawsnewid y gwasanaeth yn cael eu talu o'r darpariaethau gwastraff presennol. Mae'n bwysig bod hyn yn cael ei fonitro'n agos wrth symud ymlaen gan y gwasanaeth gyda'u partneriaid busnes cyllid.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

- 10.1. Manylir ar dri risg ariannol ganolig yn **Atodiad 6**, yn seiliedig yn bennaf ar y tybiaethau ariannol a wnaed yn Adolygiad Gwastraff Masnachol WRAP. Argymhellir bod y Cyngor yn lobio Llywodraeth Cymru, ynghyd ag Awdurdodau Lleol eraill, i'w hannog i fynd ati i orfodi Gofynion Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016, fel bod busnesau'n cael eu cymell i dalu mwy am wasanaethau ailgylchu fel bod y Cyngor a gweithredwyr gwastraff preifat yn gallu eu cynnig heb gymhorthdal. Dyma'r ffordd fwyaf effeithiol o sicrhau nad yw deunyddiau ailgylchadwy gwerthfawr yn cael eu gwastraffu drwy lwybrau gwaredu gweddilliol, ac mae manteision carbon gweithrediadau rheoli gwastraff yn cael eu hoptimeiddio.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

- 11.1. Ni cheisir penderfyniad yn yr adroddiad hwn.

11.2. Nodir pwerau craffu yn Adran 21 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Mae adrannau 7.4.1 a 7.4.2 o Gyfansoddiad y Cyngor yn amlinellu pwerau a chyfrifoldebau Craffu o ran datblygu ac adolygu polisi, yn ogystal â monitro perfformiad y Cyngor o ran darparu gwasanaethau.